

СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ НОРМУВАННЯ ПРАЦІ

Т.В. Денисенко

Національний університет харчових технологій

Сучасний етап перетворення економіки України на ринкову вимагає від фахівця конкретних знань вирішення проблем управління персоналом, встановлення науково-обґрунтованої потреби фірми у кількісних і якісних пропорціях живої праці, необхідних конкретному підрозділові, опанування науковими методами встановлення міри праці для різних організаційно-технічних умов. Тому нормування праці заслуговує іншого більш сучасного підходу. Згідно традиційного погляду до нормування праці входить діяльність із встановленням норм витрат праці на виконання робіт як окремими працівниками, так і колективами працівників. На початку ХХ століття такі дослідження були успішними. Дослідження Ф. Тейлора з нормування праці отримали загальне визнання. І сьогодні традиційному нормуванню приділяється основна увага. У той же час хотілося б зробити акцент на нормах результатів праці. Видається, що саме цього не вистачає в нормуванні праці. Адже в реальному виробництві, головним чинником, нас цікавлять результати праці: збут виробленої продукції; кількість і якість наданих послуг; попит на наукові розробки, їх реальне впровадження тощо. Ці норми відсутні в законі про працю, який був зорієнтований на планову адміністративно-командну систему. Механізм суспільного виробництва працював безперервно, договори укладалися на основі планових завдань; при закритих кордонах і відсутності імпортової продукції споживалася вітчизняна продукція (техніка, взуття, одяг). У таких умовах дійсно на перше місце висувалася вимога – нормування процесу праці. Працівник повинен був прийти вчасно на роботу і працювати, здійснювати трудовий процес. В умовах ринку особливе значення мають саме результати роботи. В загальному вигляді мова йде про реалізацію кінцевої мети роботи конкретного підприємства, трудового колективу, конкретного працівника.

Результативність роботи по суті покладена в основу оплати праці, всієї кадрової політики в умовах ринку. І ніякими законами не можна примусити власника тримати на фірмі працівника, який хоч і слухняний, ретельний, але абсолютно некорисний. Практика давно має потребу в тому, щоб саме результати праці були покладені в основу правового регулювання відносин між власником і найманим працівником.

Сучасне виробництво ґрунтується на глибокому поділі та кооперуванні праці, для нього характерна одночасна зайнятість великої кількості робітників та інших груп персоналу, результати діяльності яких складаються у сукупний продукт праці. І для того, щоб цей складний процес ставав більш ефективним, усі його складові повинні витримуватись у певних пропорціях, побудованих на нормах праці.

В умовах великого механізованого й автоматизованого промислового виробництва також дуже важливе дотримання прогресивного співвідношення між обсягом виробництва та необхідною кількістю і якістю живої праці. Його порушення призводить до завищення витрат та послаблення позицій підприємства у

конкурентній боротьбі на ринку. Для успішного вирішення цих важливих питань необхідно в організацію виробництва впроваджувати нормування всіх наявних ресурсів. Лише на основі встановлених обґрунтованих норм витрат живої праці та матеріально-речових факторів можна визначати виробничі пропорції використання ресурсів на підприємстві.

Резерви підвищення ефективності праці містяться й у відсутності нормування праці та недостатньому поширенні технічно обґрунтованих норм. Нині переважна більшість робітників працює без достатнього визначення міри праці, обґрунтованого вимірювання її кількості та якості. Це суперечить сутності ринкових відносин — вільному формуванню попиту й пропозиції робочої сили на ринку праці. Потреба у нормуванні праці виходить з необхідності точного знання фактичних витрат праці у виробництві для потреб обґрунтованого її планування. Сюди входить встановлення чисельності робітників з урахуванням професійного складу, рівня кваліфікації, правильної розстановки по окремих робочих місцях. Воно необхідне для визначення виробничих можливостей робочих місць, різного устаткування і встановлення ефективної плати за працю. Тому технічне нормування слід розглядати як одну з найважливіших передумов правильної організації праці та заробітної плати на виробництві, безперервного зростання продуктивності праці, зниження собівартості продукції, обґрунтованого планування роботи підприємства. Його роль тим більша, чим вища трудомісткість виготовлення продукції.

Тому нормування надає можливості більш ефективного використання основного виробничого устаткування, сприяє вивченню і впровадженню передових методів праці, прогресивних технічних норм та стимулює підвищення кваліфікації робітників.

Виникнення і становлення наукової організації та нормування праці пов'язані з епохою швидкого розвитку великого машинного виробництва, яке висунуло потребу в подальшому поділі, спеціалізації та кооперації праці, синхронізації праці на окремих робочих місцях і ділянках виробництва та транспортних потоках. Це обумовило пошук узагальнених наукових підходів до визначення ефективної міри живої праці, раціональної побудови трудового процесу взагалі та наукової організації праці виконавців зокрема, як основи науково-обґрунтованого її нормування.